Lausunto

5.11.2020

Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnalle

Puolustusministeriön lausunto sotilastiedustelutoiminnasta ja tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksesta vuodelta 2019

1. Puolustusministeriön kertomus

Puolustusministeriö on antanut sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 107 §:n mukaisesti tiedusteluvalvontavaliokunnalle 5.3.2020 päivätyn kertomuksen.

Sotilastiedustelusta annettu laki tuli voimaan 1.6.2019 ja sen asianmukaiseen täytäntöönpanoon on kiinnitetty erityistä huomiota. Puolustusministeriö on antanut huomionsa kaikista sotilastiedusteluviranomaista koskevista ohjeistuksista ja määräyksistä. Puolustusministeriön lausumat on otettu asianmukaisesti huomioon.

Puolustusministeriö on tarkastanut kaikki vuonna 2019 tehdyt sotilastiedusteluviranomaisen päätökset. Samassa yhteydessä on tarkastettu pääesikunnan oikeudellisen osaston toiminta sotilastiedustelun laillisuusvalvonnan osalta.

Laillisuusvalvonta sekä oikeudellinen tuki on toteutettu Puolustusvoimissa tarkoituksenmukaisesti, ja niiden voidaan katsoa toteuttavan kansallisen lainsäädännön lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asettamat vaatimukset.

Sotilastiedustelutoiminnan lainmukaisuuden valvonta ja toteutus on Puolustusministeriön arvion mukaan Puolustusvoimissa organisoitu tehokkaalla tavalla.

Puolustusministeriön, pääesikunnan oikeudellisen osaston ja sotilastiedusteluviranomaisen välisen toiminnan voidaan katsoa olevan hyvällä tasolla. Puolustusministeriön arvion mukaan se saa valvonnan kannalta keskeiset tiedot ilman aiheetonta viivytystä ja puolustusministeriön antamat huomiot huomioidaan asianmukaisella tavalla.

Laillisuusvalvonnan lisäksi puolustusministeriössä suoritetaan vakituista, jatkuvaa ja laaja-alaista sotilastiedustelutoiminnan seurantaa.

Puolustusministeriön laillisuusvalvontatoiminnassa on keskusteltu myös tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnasta ja valtuutetun esittämistä huomioista. Tiedusteluvalvontavaltuutettu on aloittanut valvontatoimensa tehokkaasti ja valtuutettu on tarkastanut kaikki sotilastiedusteluviranomaisessa tehdyt päätökset. Puolustusministeriön saaman tiedon perusteella ja tarkastustoiminnassa tehtyjen havaintojen perusteella voidaan todeta, että sotilastiedusteluviranomaisen yhteistyö tiedusteluvalvontavaltuutetun kanssa toimii hyvin ja mutkattomasti.

Puolustusministeriö ei ole havainnut sotilastiedustelun laillisuusvalvontatoiminnassaan vuonna 2019 erityisiä kehittämiskohteita eikä lainvastaista menettelyä.

2. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2019

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on tiedustelutoiminnan ulkoinen laillisuusvalvonta, ja valtuutettu valvoo tiedustelutoimintaa koskevan lainsäädännön noudattamista tiedustelutoiminnan

Postiosoite / **Postadress** / **Postal Address**: Puolustusministeriö, PL 31, 00131 Helsinki
Käyntiosoite / **Besöksadress** / **Office**: Eteläinen Makasiinikatu 8, Helsinki
Puhelin / **Telefon** / **Telephone**: 0295 16001, +358 295 16001
Faksi / **Fax** / **Fax**:
s-posti, internet / **e-post, internet** / **e-mail, internet**: kirjaamo@defmin.fi, www.defmin.fi

valvonnasta annetun lain nojalla. Tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo tiedustelumenetelmien käyttöä, tiedustelutiedon käyttöä ja muuta tiedustelutoimintaa.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu on antanut ensimmäisen vuosikertomuksensa kesäkuussa 2020. Kertomus kattaa sotilastiedustelusta annetun lain voimaantulon jälkeisen ajan vuodelta 2019.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa on seikkaperäisesti käyty läpi sotilastiedustelutoiminnan lainsäädäntökehikko ja oikeudellista tulkintaa.

Tiedustelulakien soveltamisen alkuvaiheessa keskeisin linjauskysymys on ollut se, millä tarkkuudella tiedustelumenetelmien käytön yleisten ja erityisten edellytysten täyttyminen sekä tiedustelutoiminnan periaatteiden noudattaminen on perusteltava tiedusteluviranomaisten tuomioistuimelle esittämissä lupavaatimuksissa ja tiedusteluviranomaisten omissa päätöksissä. Edellä todettuun puolustusministeriökin on kiinnittänyt huomiota, ja perustelujen yksityiskohtaisuuden voidaan katsoa olevan hyvällä tasolla.

Valvonnan toiminnallisessa järjestämisessä on ollut keskeistä yhteyksien luominen valvottaviin tiedusteluviranomaisiin ja yhteistyösuhteiden luominen tiedustelutoiminnan muihin valvojiin. Tämä on edellyttänyt lukuisia tutustumis- ja perehtymiskäyntejä sekä yhteistyöneuvotteluja. Tiedusteluvalvontavaltuutettu teki kertomusvuonna erilaisten tutustumis- ja perehtymiskäyntien lisäksi kaiken kaikkiaan 50 varsinaista valvontakäyntiä siviili- ja sotilastiedustelutoimintaa koskien. Puolustusministeriö ja sotilastiedusteluviranomainen ovat pitäneet käyntejä hyvänä.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu on tarkastanut kaikki sotilastiedustelusta annetun lain mukaan annetut päätökset vuodelta 2019. Sotilastiedusteluviranomainen on antanut sotilastiedustelusta annetun lain mukaisesti tiedon kaikista päätöksistä, joista sotilastiedustelusta annetun lain 108 §:n mukaan on velvollisuus antaa ilmoitus ilman aiheetonta viivytystä.

Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tuli vuonna 2019 siviili- ja sotilastiedustelutoiminnan osalta yhteensä 11 kappaletta tutkimispyynnöiksi katsottavia kirjoituksia. Kanteluiksi katsottavia kirjoituksia ei saapunut yhtään. Sotilastiedusteluviranomainen on toiminut asianmukaisesti tutkimispyyntöjen osalta.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksen mukaisesti sotilastiedustelun osalta vuonna 2019 ei ollut aihetta kantelun tekemiselle tuomioistuimen päätöksestä taikka tiedustelumenetelmän käytön keskeyttämistä tai lopettamista koskevan määräyksen antamiselle, tiedusteluviranomaisen menettelyä koskevan asian esitutkintaan ilmoittamiselle taikka tiedusteluviranomaiselle huomautuksen antamiselle tai muulle tiedusteluviranomaiseen kohdistettavalle laillisuusvalvonnalliselle seuraamukselle.

Puolustusministeriön laillisuusvalvontatoiminnassa on voitu todeta, että tiedusteluvalvontavaltuutetun linjaukset on otettu hyvin ja seikkaperäisesti huomioon sotilastiedustelutoiminnassa.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun ja sotilastiedusteluviranomaisen välisen yhteistyön kynnyksen voidaan katsoa olevan matala ja valtuutetun toiminnan voidaan katsoa tukevan hyvin sotilastiedustelutoimintaa.

Puolustusministeriön käsityksen mukaan tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnan voidaan katsoa käynnistyneen hyvin eikä puolustusministeriölle ole ilmennyt huomautettavaa sotilastiedusteluviranomaisen toiminnasta tiedusteluvalvontavaltuutetun suuntaan.